

njačama radi nepravilnog rada rashladnih uređjaja s jedne strane, odnosno zbog neispravnosti rashladnih uređjaja na kamionu hladnjače.

Ocjenjajući dakle pitanje ispravnosti i valjanost funkcioniranja uređjaja za hladnjene u smislu čl.18 t.4 Konvencije sud je došao do uvjerenja da tuženik nije dokazao da je preduzeo sve potrebne mjere za valjano održavanje svih uređjaja hladnjače.

Tvrđnja tuženikovih šofera, da su oni kontrolirali u toku putovanja rad rashladnih uređjaja, i da im je temperatura bila indicirana na spravama za kontrolu između +2 i +4, ne može se uvažiti kao vjerodostojna, jer je neshvatljivo da bi bilo moguće da dodje do kvara mesa u toku transporta kada bi se stvarno temperatura održevala na visini kako to tvrde svjedoci. Uzevši u obzir i to da su svjedoci kao šoferi tuženoga osobno zainteresirani da prikažu kako su oni vodili brigu o funkcioniranju i radu odnosnih agregata, da bi eventualno opravdali svoj propust, teško je vjerovati njihovom iskazu.

Nadalje iz nalaza i mišljenja vještaka slijedi da prema stanju i ispravama koje su priložene spisu, a čiju istinitost tuženi u toku spora nije oborio, nije moglo doći do kvara mesa iz drugih uzroka, nego samo radi toga što uređjaji za rashladjivanje nisu pravilno funkcionirali.

G.B.

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

KUĆA LORDOVA /House of Lords/

Presuda od 17.I 1963.

Cartledge i dr. o/a E.Jopling & Sons, Ltd.

Zastara tužbenog zahtjeva - Rok zastare počinje teći od časa kad je nastala šteta - Neodlučno je, za to da rok počinje teći, da li je tužitelj znao ili morao znati da je šteta nastupila

Radilo se o sporu u kojemu je 10 radnika /a od kojih su dva već bila umrla u vrijeme izricanja prvostepene presude/ tužilo poduzeće u kojemu su radili za naknadu štete, koja im je nastala zbog toga što su dobili pneumoconiosis uslijed udisanja čelične prašine za vrijeme rada na svojim radnim mjestima zbog neprovedenih higijensko-zaštitnih mjera. Nesporno je bilo među strankama da od 1939. do 1950. u vezi s ratnim i poratnim poteškoćama nisu bile primijenjene one higijensko-tehničke zaštitne mjere, koje bi bile spriječile udisanje štetnih čestica, a da je

od
1.X 1950. dalje u tom pogledu bilo sve u redu. Tužbe su bile podnesene 1.X 1956. Postavilo se pitanje rješenja prigovora tuženih da je nastupila 6-godišnja zastara iz Zakona o zastari od 1939. /Limitation Act, 1939/, koji je zamijenio Zakon o zastari iz 1623. Isto tako je bilo neprijeporno da u konkretnom slučaju ne dolazi do primjene 3-godišnja zastara iz novele zakona o zastari glede tjelesnih povreda od 1954. /Law Reform /Limitation of Actions &c/ Act, 1954/, jer skraćenje zastarnog roka još nije stupilo na snagu u vrijeme kada su nastupili događaji odlučni za ovaj spor. Ipak su suci istakli da bi i na novelu došli do primjene zaključci do kojih su oni došli u ovom slučaju.

Prvostepeni sud /sudac Glyn-Jones/ utvrdio je da je do štete došlo zbog nemarnosti tuženih /po Common Law-u/ i zbog povrede njihovih na pisanom zakonu osnovanih dužnosti, i da bi naknada štete za sve tužitelje iznosila 25.540 funti, ali je odbio tužbovni zahtjev s razloga što je nastupila zastara. Apelacioni sud je potvrdio prvostepenu presudu. I Kuća Lordova je presudu potvrdila, a kod toga su svi članovi vijeća /Lord Reid, Lord Hobson, Lord Morris of Borth-Y-Gest, Lord Evershed i Lord Pearce/ izrazili žaljenje što su došli do tog zaključka, a istovremeno izrazili želju za zakonodavnom reformom i uputili na izvještaj odbore kojemu je bilo povjereno da izradi reformu propisa o zastari tužba radi tjelesnih povreda u kojemu izvještaju je predloženo rješenje za probleme koji su se pojavili u ovom slučaju. /Taj odbor je osnovan već na temelju apelacione rješidbe u konkretnom slučaju, jer je bila uočena potreba reforme prava/.

Sadržajno je najpotpuniji votum Lorda Pearce-a, na koji se u svojim govorima pozivaju ostali članovi vijeća. On ukazuje na to da je prvostepeni sudac utvrdio da tužitelji nisu imali prije 1.X 1950. nikakvih subjektivnih znakova oboljenja, no da su ta oboljenja bila utvrđiva pregledom rentgenskim zrakama. Nakon toga prelazi na to da ispita razloge kojima tužba pobija nižestepene odluke i to redom ovako: 1/ Tužiteljev zastupnik ističe da se ima smatrati da je povreda nastala tek kada je odnosni čovjek postao svjestan svoje bolesti, jer tako dugo dok nema takve svijesti, ni bilo kakvih simptoma oboljenja, ne može se govoriti ni o povredi. Lord Pearce konstatira da nema oasusa u kojemu bi bila definirana tjelesna povreda, tako da nigdje nema rješenja za pitanje da li skrivena bezbolna povreda predstavlja štetu ili ne predstavlja. Sudac smatra da i takva povreda predstavlja štetu, jer bi protivni zaključak doveo do toga da udovica bolesnika koji umre od takve bolesti ne bi mogla utužiti štetu, a isto tako ne bi bilo umjesno da se uskrati naknada štete čovjeku koji nema nikakvih simptoma bolesti, koja se ipak utvrdi rentgenskim pregledom. Nema pravnog načela prema kojemu pomenjkanje znanja kod tužitelja uklanja mogućnost da se uspješno utuži naknada štete. 2/ Dalje je tužitelj isticao da prema nizu precedenata /iz 1858, 1886, 1905 i 1908/ novo pravo na tužbu nastaje kada iz jednog te istog uzroka nastaju nove štete

/napose kod nekretnina/, pa da je to primjenjivo i ovdje, jer je nova šteta nastala u času kad su tuženi otkrili svoju bolest. Međutim ovaj argument nije bio prihvatljiv za K.L., jer iako se mogu podnijeti dvije tužbe kad nastanu iz istog izvora i tjelesne i materijalne štete, ipak se može samo jedna tužba podnijeti za tjelesne povrede. Mjerodavan slučaj je za to Fitter v. Veal iz 1701, a u kojem je osoba povrijeđena uslijed napadaja na nju utužila štetu koja joj je i dosuđena, pa kad se kasnije pokazalo da je povreda bila teža no što se prvobitno mislilo, nije uspjela u novoj parnici. Ovo načelo je potvrdio Lord Halsbury u Darley Main Colliery Comp. v. Mitchell 1886. 3/ Konačno tužitelj iznosi treći argument naime da u slučajevima podmuklih industrijskih bolesti vrijeme teče tek od datuma kada je tužitelj saznao ili morao saznati za tu bolest. Taj se argument osniva na rješenju Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država u slučaju Urie v. Thompson, Trustee, iz 1949. Vrhovni sud SAD je naime primjenjujući Federalni zakon o odgovornosti poslodavaca /Federal Employers' Liability Act/ izrekao da trogodišnji zastarni rok teče tek od tužiteljeva saznanja za štetu. Sudac Rutledge je izrično rekao da se ne može pretpostaviti da bi zakonodavac mogao htjeti nametnuti zastaru neskrivljenom neznanju, a niti bi to bilo u skladu sa svrhom propisa o zastari da prisili ovlaštenika da unutar odredjenog roka od saznanja za povredu svojih prava ustanu tužbama. Ovo rješenje je primijenjeno sa strane Apelacionog suda 2. okružja SAD 1960. i od Vrhovnog suda Kalifornije 1958. Međutim prema mišljenju Lorda Pearce-a američki sud je bio u povoljnijem položaju, jer je primjenjivao zakon koji se odnosio samo na tjelesne povrede posloprimaca, a engleski zakon je naprotiv opći zakon o zastari i ne može se zakonodavcu imputirati nikakva posebna namjera s obzirom na prava posloprimaca. Zakon od 1623. kao i novi zakon od 1939. primjenjivan je tako da neznanje tužiteljevo da mu je nastao tužbeni zahtjev nije odgadjalo početak toka zastare, ako to njegovo neznanje nije potjecalo od djelovanja tuženoga. U slučaju Howell v. Young iz 1826. smatralo se da je zastara počela teći od časa kad je odvjetnik /solicitor/ svojim djelom prouzročio štetu tužitelju, a ne od časa kad je ovaj otkrio da je to tako. Analogno su postupali sudovi u slučajevima iz 1820. i 1900, a u jednom sasvim jednakom slučaju kao što je ovaj spor, prvostepeni sudac Streatfield 1954. primijenio je također zastaru. U slučaju R.B. Policies at Lloyd's v. Butler 1950. prvostepeni sud je primijenio zastaru na spor zbog ukradenih kola i pri tome naročito isticao da zakon od 1939. izrično predviđa produženje roka zastare ako postoji fraus tuženoga, pa prema tome osim te iznimke drugih ne može biti. Na to nadovezuje Lord Pearce da se kod konstrukcije akta od 1939. mora uvažiti i to da je zakonodavac imao pred očima precedente koji su bili izgrađeni na Zakonu od 1623. i da prema tome tamo gdje nije donio posebne propise ne može ih sud u zakon unijeti. Kod toga ukazuje na to: kada se tužitelji pozivaju na izreku Lorda Dunedina u Board of Trade v. Cayzer, Irvine & Co., Ltd. /1927/ da "temelj tužbe /"cause of action"/ u Jakov-

ljevom zakonu /tj. zakonu Jakova I od 1623, op.p./ znači ono što tužbu čini mogućom", treba imati pred očima definicije temelja tužbe /"cause of action"/ Lorda Eshera u dva precedenta iz 1888. i 1897, a i definiciju Prvostepenog suda Australije /"High Court of Australia"/ iz 1957. U definiciji Lorda Eshera kaže se da je temelj tužbe "svaka činjenica koju tužitelj mora dokazati, ako se porekne, a u svrhu da zadrži svoje pravo na presudu suda"; dok se u australskoj definiciji ističe da temelj tužbe obuhvaća "bitne sastojke naslova na pravo koje se ima izvršiti", a da je to kod tjelesnih povreda šteta i pomenjkenja dužne pažnje. Medjutim u tim definicijama se ništa ne kaže o tome da li temelj tužbe ima ili nema tužitelj koji nije svijestan da on postoji.

Zbog toga Kuća Lordova nije usvojila argumente tužiteljeva zastupnika, a Lord Reid je još posebno isteknuo i kad bi se radilo o primjeni Common Law-a, on ne bi tako doslovno tumačio precedente na kojima bi se takvo pravilo zasnivalo, ali da se u konkretnom slučaju radi o primjeni zakonskog prava kod kojega treba primijeniti pravila tumačenja koja su usvojena za tumačenja pisanih propisa.

/ILLR 1963, str.1-12/

E.P.

Bilješka.- Rješenje do kojeg su engleski sudovi u ovom slučaju došli u sva tri stepena neobično je s gledišta našeg prava, a i interpretacije instituta zastare u evropskim pravima uopće. Sigurno je da je pitanje složeno kad je actio nata kod bolesti koje ne zadaju boli i kod kojih se može dogoditi da i nikada ne pokažu štetne posljedice, ali je u ovom slučaju naročito došlo do izražaja kako restriktivno gramatičko tumačenje zakona i ustajanje na običnom značenju riječi može dovesti do sasvim nezadovoljavajućih posljedica. Iako ima izgleda da će se reformirati Zakon o zastari iz 1939. u odnosu na tjelesne povrede, ostaje vjerojatno da će ovaj precedent biti mjerodavan i dalje za materijalne štete. Na tom području njegova primjena neće moći prouzročiti tako nepravična rješenja kao u ovom slučaju, ali s druge strane treba voditi računa o tome da se analogne odredbe zakona o zastari i u drugim područjima primjene prava Common Law-a mogu tumačiti prema ovom precedentu i kod tjelesnih povreda, ukoliko ne dodje do zakonskih novela sličnih onoj koja se očekuje u Engleskoj. Otvoreno je pitanje, dakako, s kojom brzinom će engleski zakonodavac reagirati na poticaj sudova i reformne komisije. Bez obzira na to ostaje činjenica da će za materijalne štete i dalje vrijediti princip u engleskom pravu da je za početak toka zastare neodlučno da li je tužitelj znao ili morao znati da je šteta nastupila. Zbog ovog razloga i objavljujemo gornju presudu.

E.P.